

Spolek by neměl být jen o minulosti

Osud typický pro staré mocnářství

Už celý rok představujeme v České besedě zajímavé novinářské osobnosti českého a moravského původu, jež žijí nebo právě působí na Slovensku. Dnes jsme oslovili PhDr. Juraje (Jířího) Alnera, generálního tajemníka Asociace evropských novinářů (AEN) a generálního sekretáře Paneuropské unie na Slovensku: Když se setkají krajané, většinou začínají otázkou, odkud kdo pochází, takže jaký osud vás přivedl na Slovensko?

Osud dosti složitý, ale typický pro staré mocnářství. Dědeček přišel na Slovensko ještě v 19. století a byl jedním ze zakladatelů textilky v Ružomberku. Tam se narodil i můj otec, ale jako mladý textilák pracoval na Kladně, kde se seznámil s mojí maminkou. Tam se také oženil a tam jsem se narodil, takže osobně pocházím z Kladna, ale později jsme se všichni zase vrátili do Ružomberku a od konce 30. let jsem zase na Slovensku.

To bylo období, kdy řada českých rodin naopak musela opustit Slovensko...

Důvod byl prostý, tátovi rodiče byli v Ružomberku už starší a otec se chtěl o ně postarat, proto jsme přišli do Ružomberku.

Jak jste se po textilářských kořenech dostal k žurnalistice?

K novinářství jsem se dostal ještě jako student. Původně jsem vystudovaný učitel z Vysoké školy pedagogické a z Filozofické fakulty v Bratislavě, a už tehdy jsem psal například do Slovenských pohľadů, Kulturného života a tak různě. To bylo začátkem 60. let a potom v 64. jsem se dal na profesionální dráhu novináře v redakci deníku Ľud. To byl jeden z mála nekomunistických deníků s malým nákladem, ale i odtud mne po osmašedesátém vyhodili. Pak 20 let jsem samozřejmě nikde nepsal. Prvních sedm let jsem pracoval jako dělník v tiskárně, potom jsem byl knihovnikem na VŠMU ve velmi dobré

společnosti slovenských umělců. Až po listopadu jsem se vrátil do novin, nejdříve jako šéfredaktor Času, což byl pokračovatel dřívějšího Ľudu, a pak jako komentátor Národní obrody. Ale samozřejmě tak jako v 60. letech jsem publikoval i v různých denících a časopisech, i v televizi a v rádiu.

Citíte se být více Slovákem nebo Čechem?

Na to je těžká odpověď. Už jen proto, že jsme dlouhá léta žili ve vědomí, že česko-slovenská vzájemnost je velmi silná, že máme hodně společného a nikdy jsme se od sebe neoddělovali. I tu pomyslnou hranici jsme vnímali jen jako něco umělého, dokud se nestala realitou způsobenou skupinou politiků, nikoli nějakým historickým vývojem v myšlení lidí. Vývoj od vzniku dvou států spíše ukazuje, že přes všechna politická rozhodnutí je to nadále hranice sblížení a ne oddalování lidí. Osobně mám obě státní občanství, mám příbuzné na obou stranách, takže se cítím doma na obou březích Moravy.

Píše se vám lépe ve slovenštině nebo v češtině?

Ještě musím doplnit, že manželku mám Pražáčku (jmenuje se Zuzana a je mluvčí UNICEF - Slovensko), takže doma mluvíme střídavě chvíli česky, chvíli slovensky. Jak jsem se zmínil, od dětství žiji na Slovensku, takže samozřejmě píšu slovensky. I v Čechách občas publikuji, ale

je to velmi zřídka. Mým pracovním jazykem je spíše slovenština.

Slovensko zastupujete hned v několika mezinárodních institucích. Nesetkal jste se někdy s nepříznivou reakcí ohledně toho, že nejste úplně "roduvěrný" Slovák?

Stále tvrdím, že občanský stát se nikdy neptá, jakou máte národnost, ale jakého státu jste občanem. Když jsem občanem obou států, nevidím rozdíl, proč bych nemohl jako občan zastupovat jeden i druhý stát, pokud k tomu dostanu mandát. Nesdílím názor, že Slovensko může reprezentovat jen někdo, kdo je natolik Slovák, že už kromě toho není nic jiného. Tvrdím, že svou identitu máme všichni mnohovrstevnou a nikdy ne jedinou. Koneckonců když bychom pátrali po rodokmenech těch úplně národně orientovaných Slováků, asi zjistíme, že i u nich najdeme prvky jiných národů. Ale v tom nevidím problém, v našem teritoriu je to něco úplně přirozeného. Střední Evropa je už prostě taková. Jsme Evropany možná i proto, že jsme už historicky měli vždy blízko i k těm druhým. Tím se lišíme například od Francouzů, kde už staletí vnímají národní stát jako jedinou identitu, naopak my vnímáme střeoevropský prostor jako mnohonárodní.

Jak se na tuto problematiku dívají evropské instituce, v nichž se pohybujete?

Právě nedávno, 21. října, v italském San Remo zasedal kongres Asociace ev-

ropských novinářů, který je blízký Evropské komisi, čili je přímo navázán na EU. Kromě toho, že AEN oslavovala 40. výročí svého založení, byl to i kongres volební, na němž jsem kandidoval na funkci generálního tajemníka. Se mnou kandidovali i Ital, Řek a Holanďan, ale nakonec jsem volby vyhrál, takže poprvé v historii AEN se generální sekretariát stěhuje na dva roky z území Unie do jedné z kandidátských zemí. A to přímo do Bratislavy, co považují za mimořádný úspěch. Kromě jiného jsem svou kandidaturu zdůvodňoval i tím, že vlastně těžiště všech událostí v nejbližších letech se bude odehrávat právě v těchto asociovaných zemích vzhledem k rozšiřování Unie. Musím říci, že kandidaturu jsme získali i díky silné podpoře ostatních delegátů z dalších kandidujících zemí. Naše Asociace vznikla ve velmi úzkém kontaktu s českou sekcí a máme nadále velmi přátelskou spolupráci. Předsedou české sekce v současnosti je známý publicista Tomáš Vrba. Kromě jiného byl vydavatelem české verze Lettre internationale, kterou A. J. Liehm vydával v Paříži, a byl také dlouho šéfredaktorem Nové přítomnosti. Spolu konzultujeme a řešíme mnohé otázky a dobrá spolupráce je i s ostatními víšegrádkými partnery a s partnery z dalších evropských zemí. Ale otázka, jaké kdo je národností, se v těchto kruzích nikdy nevyskytla. Spíše se vyskytují obavy, zda jsou naše země schopny realizovat větší evropské projekty. I tuto skepsi jsme vyvrátili vloni, když jsme v Bratislavě zorganizovali velmi úspěšný evropský novinářský kongres. Tehdy jsme dokázali, že umíme přicházet i s novými náměty v evropském myšlení a umíme je i realizovat.

Dva roky nejsou až tak dlouhá doba na uskutečnění větších cílů. Jaké jsou vaše osobní ambice v této vysoké funkci?

Velice konkrétní. Následující dva roky by měly být roky integrace deseti zemí do EÚ. Když vycházím z průzkumu veřejného mínění, mám právo usuzovat, že novináři v členských zemích ještě neudělali dobrou práci. Veřejné mínění nejen že není dostatečně příznivé, ale veřejnost není ani dost dobře informována o těchto otázkách a o nás. Proto v období bližších se referend moji osobní ambicí ve funkci generálního sekretáře je iniciovat všechny možné aktivity v EU i v asociovaných zemích, aby novináři brali vážně odpovědnost za veřejné mínění.

Dostal jste se už do kontaktu s českou krajskou komunitou na Slovensku, s našim časopisem, případně vidíte možnost příležitostně do něj přispět?

Na prvním příspěvku teď právě spolupracujeme. Pokud jde o českou komunitu, musím upřímně přiznat, že nejsem přitelem různých krajských spolků v tom smyslu, že melancholicky vzpomínají na doby minulé. Spíše jsem za to, aby sehrávaly větší úlohu v aktuálním životě s cílem mít vliv na dění do budoucna. Mám hodně přednášek i v zahraničí a vždycky dříve nebo později přijde otázka na rozdělení Československa. To je prostě všude v Evropě základní otázka, protože i dnes mnozí těžce chápou, proč k tomu došlo. Češi žijící na Slovensku se ze dne na den ocitli v cizině, kterou ale jako cizinu nevnímají - podobně jako Maďari v roce 1918. Tyto "domáci" menšiny se však staly součástí státu, v němž žijí. A měly by mít plně právo cítit se plnohodnotnými občany se vším, co k tomu patří. Navíc mají i jistou odpovědnost za prosazování normálních vztahů mezi oběma zeměmi. Aby každý občan bez ohledu na to, zda je Čech nebo Slovák, měl na Slovensku stejná práva a nebyl ukřáden jen kvůli tomu, že nám někdo na mapě udělal čáru. Mám na mysli otázky, které souvisí s nemocenským pojištěním, důchodovým zabezpečením, rozdělením rodin a podobně. Z vlastní zkušenosti vím, když po rozdělení naše pražská skóra už devadesátiletá babička přijela za námi do Bratislavy a potřebovali jsme k ní lékaře, jaké s tím byly potíže, nebo jak dostat její důchod na Slovensko. Až tehdy člověk začne přímo vnímat, co mu tato hranice přinesla. Čili je logické snažení lidí, aby se tyto vztahy řešily jako například mezi Belgií a Holandskem, kde problémy tohoto typu už dlouho neexistují, a věřím, že k tomu směřujeme. Proto úlohou představitelů menšiny je pracovat na tom, aby tyto velice konkrétní problémy občanů neexistovaly. Všichni si pamatujeme, že v roce 1992 vznikly dokumenty o tom, jak řešit vzájemné vztahy po rozdělení republiky, které se dotýkají normálních občanů. Ale mnohé z nich se prostě vytratily a nastaly komplikace, které - doufejme - zaniknou vstupem obou zemí do EU. Potom už vlastně ani hranice nebude představovat to, co mezi námi před deseti lety vytvořila, a vztahy by měly být zase normální.

Jiří Výborný

Foto: autor

Obce s názvem Čechy v Maďarsku a Rumunsku

V České besedě 10/2002 jsme psali o názvech Čechy, Čechynce na Slovensku. Názvy tohoto typu vznikly i na území dnešního Maďarska a dnešního Rumunska, jak to možno zjistit z etymologického slovníku geografických názvů od L. Kisse (Földrajzi nevek etimológiai szótára, 4. vyd. 1988). Jde samozřejmě jen o názvy, které vybral autor jako hesla do zmíněného slovníku, a ne o úplný výčet názvů utvořených ze slova Čech.

V dnešním Maďarsku:

Csehi (1217 Chech, 1275 Czehy, 1309 Chey, 1374, 1488 Chee, 1430 Chew);

Drávacséhi (1346, 1361, 1478 Chehy, 1903 Drávacséhi) /současný název je utvořený podle blízkosti řeky Dráva/;

Egercséhi (1285 Cheh, 1310, 1492 Chehy, 1901 Egercséhi) /současný název je utvořený podle města Eger (Jäger)/;

Kálmánésa (1280 Chehy, 1281 Kalamán Chehy, 1286 Kalman Kiralychey, 1455 Cheh, 1485 Kalmancze) /název je utvořen podle jména uherského krále Kolomana 1095-1116/;

Kiscsehi (1808 Csehi, 1902 Kiscsehi) /"Malé Čechy"/;

Ordacséhi (1230 Orda, 1390, 1413 Chehy, 1459 Cheeh, Cheh, 1477 Chehy, 1808 Balaton-Csehi, 1939 Ordacséhi) /současný název je utvořen po spojení s obcí Orda přidáním jejího názvu/;

Sümegecséhi Zala (1332-37 Ykchech, 1370 Chehy, 1400 Cheh, 1436 Cheh, Chech, 1864 Sümegecséhi) /současný název je utvořen podle města Sümeg/;

Csehimindszent (1342 Omnium Sanctorum de Cheh, 1359 Mendzenth, 1549 Chehy Myndzenth) /současný název je utvořen pomocí patronie "Všech svatých"/;

Csehábánya (1771 officína Bohemica, 1784 Bömische Glashütten, 1828 Cseh Bány) /novější osada, jejíž název vznikl podle tamější sklářské hutě/.

V dnešním Rumunsku:

Panticeu (maď. Páncélcseh - 1314, 1356 Cheh, 1547 Pánczélcsch);

Cheiu (maď. Somlyócséhi - 1259 Chechy, 1475 Chehy, 1681 Somlyó-Csehi);

Cheul Silvaniei (maď. Szilágycseh - 1405 Chehy, 1525 Sz.-Cseh) (současný rumunský název by bylo možné přeložit jako "Český Brestovec"/;

Ciutelec (maď. Csehtelek - 1305 Cheytelek) /maď. slovo telek=samota/;